

La participació de les dones en els municipis



La participació de les dones en els municipis

BIBLIOTECA DE CATALUNYA. DADES CIP:

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for CIP (Cataloging in Publication) data.

Autora: Pilar Pujol Furriols

Edita: © Generalitat de Catalunya

Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació
Barcelona, 2007

Tiratge: 3.000 exemplars

Disseny: Estudi Juste Calduch

Correcció lingüística: Montserrat Aguilera Vilar

Impressió:

Imprès en paper ecològic

ISBN:

Dipòsit legal:

La participació de les dones en els municipis

Col·lecció Participació Ciutadana, 3



Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior,
Relacions Institucionals i Participació

Agraïments

Amor del Álamo (regidora ponent de Programes Transversals de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat), **Meritxell Benedí** (coordinadora de Polítiques de Gènere de l'Ajuntament de Barcelona), **Isabel Bermúdez** (tècnica de Polítiques d'Igualtat de l'Ajuntament de Mataró), **Rocío Caballero** (tècnica de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Tortosa), **Teresa Casassas** (regidora de Polítiques d'Igualtat de l'Ajuntament de la Seu d'Urgell), **Ester Galindo** (tècnica de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Tortosa), **Rosa M. López** (regidora de Polítiques d'Igualtat de l'Ajuntament de Cambrils), **Amparo Moreno** (regidora de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Tortosa), **Joan Olòriz** (tinent d'alcalde i regidor de Serveis Socials de l'Ajuntament de Girona), **Glòria Peret** (directora de Serveis de l'Àmbit de Participació i Dona de l'Ajuntament de Lleida), **Jordi Pruneda** (tècnic de l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament de Girona), **Núria Sensat** (tinenta d'alcalde i regidora de Participació Ciutadana i Polítiques de la Dona de l'Ajuntament de Manresa), **Jordi Tronades** (tècnic de l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament de Girona), **Pilar Vallugera** (regidora de Dona i Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona) i **Flora Vilalta** (tinenta d'alcalde i regidora d'Educació i Informació i Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Torelló).

Presentació

En els darrers temps es parla força de polítiques participatives i de polítiques de gènere, sobretot en l'àmbit local, on els ajuntaments són el referent principal.

Ambdues polítiques tenen alguns elements en comú: cal aplicar-les de forma transversal i necessiten d'una aposta decidida per part dels governants per tirar-les endavant.

Sota aquest paraigües, l'any 2005 la Direcció General de Participació Ciutadana i l'Institut Català de les Dones van organitzar les Jornades Dones i Participació al Món Local, amb l'objectiu d'obrir canals de diàleg entre les entitats municipals i comarcals, i els diferents grups de dones del territori.

Les sis jornades organitzades arreu de Catalunya van permetre definir eines per incrementar la presència de les dones en l'àmbit local. També van permetre conèixer experiències de municipis de Catalunya, amb característiques molt diferents.

Aquest llibre, adreçat tant a personal polític com tècnic dels ajuntaments, aprofundeix en els temes que es van apuntar a les Jornades.

Ofereix un marc conceptual i una metodologia per treballar en el disseny, la planificació i la implantació de nous tipus d'actuacions polítiques més democràtiques i participatives que permetin a les dones participar de forma més activa en l'àmbit local.

Per últim, volem agrair la col·laboració de representants de diversos ajuntaments de Catalunya, mitjançant les aportacions fetes en una reunió de treball celebrada l'any 2006 que han permès enriquir el contingut d'aquest llibre.

Direcció General de Participació Ciutadana

Índex

CAPÍTOL I. INTRODUCCIÓ	9
CAPÍTOL II. COM POTENCIAR LA PARTICIPACIÓ DE LES DONES EN EL MUNICIPI?	13
1. Què és la participació?	13
2. Per què és important la participació de les dones?	14
3. Com promoure la participació?	15
CAPÍTOL III. PROJECTES DE PARTICIPACIÓ DE LES DONES DES DEL MUNICIPI	21
1. Conceptes previs sobre els projectes	21
2. Fases d'un projecte de participació	22
2.1 Iniciativa i planificació	22
2.2 Marc: què motiva el projecte de participació i informació del context	25
2.3 Definir els objectius a assolir	27
2.4 Analitzar i mobilitzar els agents implicats	28
2.5 Metodologies de participació	30
2.6 Tècniques de dinamització de grup	32
2.7 Comunicació	33
2.8 Avaluació i seguiment	36
2.9 Pla de treball, recursos i pressupost	40
CAPÍTOL IV. REFLEXIONS FINALS DES DE L'EXPERIÈNCIA	43
ANNEX. BIBLIOGRAFIA I ALTRES RECURSOS	45

CAPÍTOL I

Introducció

Vivim en una societat que presenta diferents desigualtats. Per citar-ne algunes, a tall d'exemple:

- Econòmiques
- Culturals i formatives
- Ètniques i de procedència

Totes requereixen plans i intervencions públiques per reduir-ne l'impacte. Però, tal com es diu: "El més marginat de tots és la dona del marginat". Quan hi ha un grup en dificultat, qui pitjor ho passa, qui té menys oportunitats, qui suporta la càrrega més gran, és el col·lectiu de les dones.

En qualsevol grup, les dones sempre es troben en la situació més desfavorable.

Un dels indicadors de la desigualtat d'un col·lectiu és el grau de participació i una baixa participació és un factor que dificulta trencar-ne el cercle.

La participació de les dones en el municipi és una condició imprescindible per assolir la millora de la seva situació, tot i que, com veurem més endavant, aquest no és l'únic benefici.

Per tal d'avançar en aquest tema, hem elaborat la guia que teniu a les mans, on es palesen algunes reflexions i s'esbossen diversos conceptes a l'entorn de la participació de les dones. Vol ser un material útil per a l'Administració local a l'hora de plantejar-se avançar en la presència, l'aportació i la visualització de les dones en els diferents moments de la formulació i de la implementació de les polítiques públiques municipals.

L'objectiu final d'aquesta guia és oferir, tant als responsables polítics com al personal tècnic municipal, una visió teòrica i pràctica de la importància de la participació de les dones en el municipi, com també unes indicacions sobre com afavorir i facilitar l'aportació de les dones a l'àmbit local.

En primer lloc, es presenten diferents conceptes relacionats amb la participació de les dones i algunes idees sobre com potenciar-ne la seva presència i les seves aportacions. En segon lloc, es continua amb una guia pràctica que exposa la lògica del disseny de projectes, i acaba amb unes reflexions sobre els principis i els valors a considerar en els programes i les actuacions municipals que incorporen el punt de vista de les dones en la definició dels afers col·lectius.

En definitiva, aquesta guia vol posar a l'abast dels ajuntaments unes orientacions i unes pautes a tenir en compte a l'hora d'iniciar projectes municipals de promoció de la participació de les dones.

Aquest llibre pretén ser especialment útil per a ajuntaments que volen engegar un projecte de participació de les dones i per a aquells que ja en tinguin experiència els pot ser útil a l'hora de revisar la seva pràctica.

Abans d'entrar en matèria, volem aclarir tres conceptes bàsics, presents al llarg de tot el llibre, que són: polítiques públiques, Administració local i el binomi local-global.

La **política pública** fa referència a tots els moments del desenvolupament d'una intervenció pública.

Generar un estat d'opinió, premissa necessària per mobilitzar els diferents agents; pressionar per tal que un tema es prevegi a l'agenda dels partits polítics i als acords de govern; col·laborar en el moment dels debats i de la negociació per a la concreció de la política; fer propostes per innovar i completar els acords; i, per últim, fer el seguiment i avaluar els resultats i els impactes.

Cada un d'aquests moments comporta formes diferents de participar, que poden ser més o menys formals, més o menys institucionals, més o menys intensives, més o menys visibles i més o menys conflictives.

Quan es fa referència a l'**Administració local**, cal comentar que la participació a aquest nivell permet més proximitat, tenir en compte les manifestacions de la diversitat i les implicacions pràctiques i concretes de les decisions. És el nivell on la innovació i les possibilitats de participació són més altes, però s'opera amb un marc de competències i de recursos que limiten les possibilitats de l'acció.

QUADRE NÚM. 1. LA PARTICIPACIÓ A L'ADMINISTRACIÓ LOCAL

+	-
Proximitat	Nivell de competències limitat
Manifestacions de la diversitat	Baix accés a recursos
Implicacions de les decisions	
Innovació	
Afavoriment de la participació	

El **binomi global-local** fa referència al doble plantejament sobre el qual convé basar-se quan es treballa *per a (i amb)* les dones: a nivell global, en el sentit d'entendre la situació, les causes i els impactes de les desigualtats i de les discriminacions; i, al mateix temps, assegurar una aplicació a nivell específic i local.

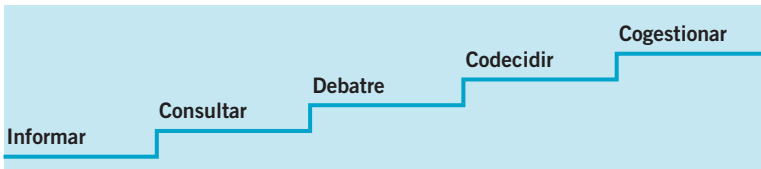
CAPÍTOL II

Com potenciar la participació de les dones en el municipi?

1. QUÈ ÉS LA PARTICIPACIÓ?

La paraula “participació” té diversos sentits i nivells. Abasta des del fet d’informar, consultar, o debatre, fins al de codecidir i gestionar.

FIGURA NÚM. 1. NIVELLS DE LA PARTICIPACIÓ



Cada nivell requereix plantejaments i metodologies diferenciades i cada graó té sentit segons la situació i les necessitats concretes d’un moment i un lloc.

Una possible definició de participació és: obrir la presa de decisions en les polítiques públiques a persones i a organitzacions, més enllà dels agents legalment responsables.

2. PER QUÈ ÉS IMPORTANT LA PARTICIPACIÓ DE LES DONES?

Abans de fer una llista dels beneficis de la participació de les dones, és imprescindible situar-la en el context social en què sorgeix l'interès i la necessitat de fomentar-la, ja que el món en què vivim està immers en un alt nivell de transformacions, entre les quals es poden destacar:

- Nous rols de les dones, noves demandes als homes, nou paper de la família, pluralitat de formes de convivència i canvis en l'esfera de les relacions personals.
- Cicles vitals fragmentats, imprevisibles, no estandarditzats.
- Diversitat cultural, interculturalitat, nova ciutadania.
- Increment dels estàndards de vida, del temps lliure i de la formació.
- Interdependència i complexitat dels problemes, amb una incertesa conceptual per fer-hi front.
- Complexitat en els valors, els interessos i les preferències.
- Increment de la dificultat d'atendre les situacions de dependència.
- Múltiples eixos de desigualtat social.
- Sistemes de producció massius i cada vegada més especialitzats, esfera economicolaboral més flexible.
- Nous valors i noves formes d'acció col·lectiva, pluralitat d'agents i d'interessos.
- Mobilitat, superació de les limitacions de les fronteres territorials, impacte de la globalització.

Aquests factors de transformació interactuen i es reforcen entre si i plantegen nous reptes a la societat. Reptes per als quals no existeix ni experiència prèvia, ni un marc teòric que ofereixi una base sòlida per a la intervenció, la qual cosa genera molta incertesa en la presa de decisions.

També cal tenir en compte que per fer front als nous reptes, cal la implicació de tots els agents socials i això vol dir que, a l'hora de tirar endavant les polítiques públiques, cal canviar la manera de prendre les decisions sobre el què i el com.

La jerarquia actual de l'estructura del govern no és l'adequada en aquest nou context. La cerca d'una nova manera de governar, d'introduir elements de participació de les dones comporta un camí a explorar, del qual s'esperen:

- Polítiques més completes i millor formulades.
- Decisions més acceptades.
- Suports per portar a terme els acords.
- Espais d'aprenentatge i de pedagogia que generin capital social i, per tant, confiança.

La participació de les dones millora i reforça els processos participatius, en la mesura que hi aporta:

- Veure la situació de forma més completa.
- Treballar amb un estil diferent.
- Conèixer el punt de vista de les dones i els temes que afecten la quotidianitat.
- Palesar les necessitats de les dones i reconèixer que les seves necessitats són diverses.
- Generar xarxes de capital social, amb ampliació de les possibilitats d'integració i de desenvolupament de les dones.

3. COM PROMOURE LA PARTICIPACIÓ?

Cal considerar el doble aspecte de la participació: la voluntat i la metodologia.

La voluntat és l'ingredient imprescindible que genera el compromís polític. La motivació de l'acció parteix de la consciència de la necessitat de buscar noves formes de governar per tal de superar les actuals limitacions.

La metodologia fa referència a la cerca de com transformar la voluntat, en fets concrets. La metodologia s'escull a partir del marc teòric, de l'experiència prèvia, de les habilitats i dels recursos disponibles i de les preferències.

Cada metodologia és específica d'un lloc i un temps concret. Es poden donar orientacions, però no receptes. Les idees sobre metodologia serveixen com a caixa d'eines per concretar com s'utilitzen en cada situació.

Però no tot són avantatges i beneficis en la participació. Les dificultats i els límits que més sovint es constaten són:

- **De tipus metodològic.** El *com* requereix l'adaptació de les idees a cada lloc, amb un component d'assaig-error, amb un grau important d'incertesa, ja que els procediments per portar les idees a la pràctica no són evidents.
- Els acords i les decisions que sorgeixen com a resultat d'un procés participatiu sovint fan referència a una tasca que ha d'assumir l'Administració. En alguns casos **hi ha dificultats a l'hora d'encaixar les propostes en les estructures organitzatives** i, si les decisions afecten altres sectors, com ara empreses privades o entitats ciutadanes, llavors manca un centre o una autoritat des de la qual s'impulsi l'aplicació dels acords.
- **Increment de la complexitat de la gestió.** La participació esdevé un pas més a tenir en compte en el desenvolupament d'una política pública, la qual cosa pot alentir la presa de decisions.
- En els processos participatius, molt sovint, apareixen **dubtes sobre la legitimitat i la representativitat dels participants i sobre la mateixa validesa del procés**. Si bé legalment la responsabilitat s'atribueix a un

agent concret, en el marc actual aquestes delimitacions no serveixen. En algun moment pot mancar el reconeixement mutu de la legitimitat entre els diferents agents, fet que genera tensions.

- En algunes ocasions, **la participació pot evidenciar més el conflicte; és a dir, pot radicalitzar les posicions.**
- **Perill de generar falses expectatives**, especialment en processos i òrgans de participació de nova creació. Anteriorment, s'ha comentat que incrementar la participació era una de les apostes fetes per tal d'adequar la presa de decisions als nous reptes socials, de tota manera, aquesta no és suficient per si mateixa.
- Una peça clau és **la comunicació, que és difícil i costosa.**
- Sovint **els mecanismes utilitzats són limitats i repetitius, i generen cansament i dificultats a l'hora de mantenir el poder de convocatòria.** Hi ha pocs incentius a la participació, fet que dificulta mobilitzar la gent.
- **El debat dels temes sol fer-se de manera sectorial**, amb una visió poc transversal i flexible.
- **Els resultats dels processos participatius són poc visibles**, es dedica poc temps a explicar-ne l'impacte. Els resultats de la participació es fan visibles a mig o llarg termini, fet que dificulta el retorn.
- **Les entitats**, considerades un agent clau en els processos de participació, **no sempre actuen com a corretja de transmissió** a l'hora de recollir i fer arribar les propostes a la seva base social. A vegades, els interessos de les persones dirigents pesen més que no pas la visió del col·lectiu o de l'organització a la qual representen.

A l'hora de participar en els marcs formals, les dones hi troben altres obstacles afegits:

- La disponibilitat i la distribució de l'ús del temps. La participació de les dones és una triple càrrega que s'afegeix a l'activitat laboral i a la

familiar. Les dones solen disposar de menys temps lliure per poder participar.

- Les estructures organitzatives no sempre compten ni amb les necessitats, ni amb les aportacions de les dones, i no es faciliten els canals adients per poder articular-ne la participació.
- Hi ha mecanismes de participació que no tenen en compte ni les preferències, ni les dificultats de les dones.
- Els temes de debat en els espais de participació formals són de poc interès per a les dones.
- Les dones tenen una certa tendència a considerar que les seves aportacions no són valuoses. El nivell d'autoestima o d'autoreconeixement del valor de les seves aportacions és baix.
- La manca de formació i/o d'experiència a l'hora de participar és, a vegades, un obstacle.
- A les entitats i als grups de dones el lideratge és un concepte qüestionat, la qual cosa dificulta la pràctica i l'experiència per assumir iniciatives en altres espais de participació més amplis.
- I per acabar aquesta llista, cal tenir en compte el poc suport a les iniciatives de les dones.

Aquestes són algunes de les causes per les quals el nivell de participació de les dones és baix en tots els sectors, tant en el públic, com en l'empresarial o l'associatiu. En els òrgans i els processos participatius municipals també és així.

La baixa participació de les dones és un dèficit democràtic, que comporta perdre coneixement, possibilitat d'aprenentatge i de formulació de polítiques més completes, amb el conseqüent perill d'oblidar les preocupacions de les dones.

La feina a fer per promoure la participació de les dones s'ha de desenvolupar tant a nivell individual com col·lectiu i des de diferents sectors (públic, privat i no lucratiu).

El primer pas és l'acció individual, fer una reflexió individual, que cada persona es pregunti quina aportació pot fer actuant "en" i "des del" dia a dia. A nivell col·lectiu, trobem diverses propostes:

- **Superar les reticències a assumir el lideratge.** Viure'l com a part del compromís personal, per part de les dones, buscar i trobar la manera d'exercir un lideratge des de la identitat de dona.
- Analitzar i compartir amb altres dones la forma de **superar la dificultat pràctica i fer propostes operatives des de l'àmbit local.**
- **Treballar en xarxa** (xarxes de relacions, de suport, d'entitats, etc.). Aquestes xarxes poden ser més o menys formals, però totes proporcionen accés a recursos molt pràctics i útils.

Les xarxes es basen en les relacions entre persones; persones que poden mobilitzar i comprometre altres persones, organitzacions i col·lectius.

Dedicar esforç a tenir i mantenir contactes i compartir petits projectes, facilitarà la construcció d'una densa xarxa.

- **Assegurar l'actualització de la informació sobre la situació de les dones.**
Difondre dades i crear estat d'opinió, de manera que es mantingui el tema de gènere a l'agenda política.
- **Atorgar al seguiment de les polítiques vers les dones una posició prioritària.**
- **Fer ús de les noves tecnologies,** que permeten una flexibilitat i un nivell d'accés que les fa molt atractives per a les dones.

3.1 ACCIONS DES DE L'ADMINISTRACIÓ LOCAL

- **Donar suport al teixit associatiu de forma estable.** No únicament per tenir una xarxa d'entitats disposades a participar, sinó per facilitar l'existència i el treball entre entitats.

- **Revisar els mecanismes de participació.**
 - A. Facilitant suports pràctics per reduir els impactes de la triple càrrega. Per exemple: escoles bressol, transport més flexible, diversificació d'horaris. Considerar noves tecnologies com aliades per apropar-se als diferents col·lectius.
 - B. Revisant els temes a debat, utilitzant metodologies més senzilles i repensant els sistemes per decidir les temàtiques de la participació.
 - C. Potenciant les polítiques de paritat, tot i ser una mesura polèmica, que són útils per visualitzar i per tenir diferents referents sobre la presència de les dones en els llocs de decisió i de representació. Pensar mesures de conciliació.
 - D. Fomentant la recerca. Promoure campanyes informatives i de conscienciació, i programes formatius.
 - E. Pensant les temàtiques des de la transversalitat i no des de la sectorialització. No pensar únicament polítiques per a les dones, sinó des del punt de vista de les dones.
 - F. Dissenyant, des dels ajuntaments, projectes de participació per promoure el paper i la presència de les dones. (En el proper apartat es fa una proposta de fases a seguir per desenvolupar aquest punt).

CAPÍTOL III

Projectes de participació de les dones des del municipi

1. CONCEPTES PREVIS SOBRE ELS PROJECTES

Un projecte inclou dos grans moments: el del plantejament i el de la realització.

Projecte = plantejament + realització

En el moment del plantejament, cal diferenciar dos altres moments, el de la iniciativa i el de la planificació.

Plantejament = iniciativa + planificació

La planificació consisteix a passar de les idees a l'elaboració d'un pla d'acció on es concreten els objectius, les accions, les tasques, les responsabilitats, els temps i els recursos.

Planificació: idees → pla d'acció = objectius + accions + tasques + responsabilitats + sistemes avaluació + temps + recursos

En el moment de l'execució és quan es porten a terme les diferents accions, s'introdueixen les modificacions i les correccions que es consideren convenientes i s'avalua el projecte de participació.

Realització = acció + seguiment + avaluació + modificacions

El plantejament pot tenir diferents nivells de concreció: des dels més generals i estratègics, als més operatius. Un pla general o estratègic es materialitza i desenvolupa a partir de plans específics i operatius.

FIGURA NÚM. 1. PLA ESTRATÈGIC



Els plantejaments elaborats durant la planificació estratègica són la referència per concretar les accions a fer en els diferents plans específics i operatius. Al mateix temps, els seus resultats permeten copsar si el pla estratègic està ben definit o no, i si cal, corregir-lo.

L'exercici de planificar permet:

- organitzar amb antelació,
- establir prioritats i preparar-se per a l'acció, i
- facilitar la coherència entre els principis, les decisions i les accions.

Les fases per dissenyar un projecte de participació no sempre són temporalment seqüencials, ja que es poden produir accions paral·leles o canviades d'ordre. El que sí és essencial per avançar és la coherència entre els principis, les decisions i les accions.

2. FASES D'UN PROJECTE DE PARTICIPACIÓ

2.1 INICIATIVA I PLANIFICACIÓ

Iniciativa = moment en què s'acorda el compromís institucional i s'autoritza l'inici del procés participatiu

Pot ser que l'equip tècnic municipal rebi l'encàrrec, de manera informal, d'estudiar les implicacions de realitzar un projecte de participació. En algun moment, però, s'ha de produir el compromís institucional que des del govern municipal es vol donar suport a la millora de la situació de les dones.

És important que el tema de la dona quedi reflectit en el programa de govern, ja que d'aquesta manera s'assegura que s'hi prestarà atenció.

Inicialment cal:

- Definir la missió i els principis.
- Formular l'encàrrec de començar el projecte de participació.
- Definir quina serà la vinculació entre les aportacions i les desicions.
- Acordar com es farà el retorn de les aportacions rebudes.

Dos aspectes pràctics a tenir presents en aquesta etapa són preveure el temps i cost que comporta la planificació i incorporar el parer de les dones i organitzacions de referència per orientar-ne els primers passos.

En aquest punt cal fer una reflexió sobre el context institucional en el qual es formula la demanda. És important que l'ajuntament decideixi des de on s'ha de desenvolupar el projecte de participació, ja que hi ha diverses opcions: la primera, crear una regidoria específica per treballar per a les dones; la segona, que les polítiques vers les dones estiguin incloses en el programa de govern de manera transversal, amb un compromís a alt nivell. Cada opció té pros i contres. Un espai propi en l'organigrama municipal permet assegurar un equip humà que vetlli per millorar la situació de les dones. El perill és que es consideri que la situació de les dones és competència exclusiva d'una regidoria concreta. En canvi, la transversalitat té el perill que, en no ser responsabilitat directe de ningú, es desatengui.

Les dues opcions no són excloents, ja que es pot encarregar el treball transversal vers les dones a un equip per tal de posar aquest compromís, permanentment, en les decisions municipals i en els acords de govern.

QUADRE NÚM. 1. INICIATIVA I PLANIFICACIÓ

Preguntes inicials a respondre:

Qui impulsa el projecte de participació?
A qui s'ha encarregat el seu desenvolupament?
Amb quins temps?
A qui s'encarrega la difusió del projecte de participació?
Quantes sessions de planificació es necessiten? Dates
Quines persones o grups d'interès han d'opinar, debatre i formular propostes?
Com es recolliran les aportacions?
Cal el suport d'alguna persona o empresa per fer-ho? Costos

QUADRE NÚM. 2. DESCRIPCIÓ DE L'EXPERIÈNCIA DE TERRASSA

Pla de mandat 2003-2007. Regidoria de Dona de l'Ajuntament de Terrassa

Eixos de treball

Treballar per fer una ciutat de dones i homes lliures, diversos i iguals en oportunitats. Aconseguir que les dones s'incorporin a la ciutat amb plens drets per fer una societat vertaderament democràtica i representativa.

Línies de treball

- Estudiar la situació de la dona a Terrassa.
- Planificar i coordinar la política d'igualtat entre dones i homes.
- Proposar a les institucions, entitats i associacions públiques i privades l'execució de mesures relatives a:
 - el consens sobre els usos dels temps
 - l'educació no sexista
 - la incorporació de la dona al món laboral
 - la salut de la dona
 - la participació de la dona en la vida política i social
 - la protecció jurídica i social de la dona
 - el tractament de la dona en els mitjans de comunicació i en la publicitat
 - la conciliació entre la vida laboral i la familiar
 - els serveis d'atenció a les dones
 - la promoció i el foment de la dona en la cultura
 - la prevenció i l'assistència de la violència contra les dones
- Crear més recursos per a les dones.
- Impartir cursos de formació adreçats a millorar la qualificació de les dones.
- Potenciar l'accés de les dones a càrrecs de decisió.
- Fomentar els grups de dones com a mecanismes transmissors de la igualtat.
- Formar l'agent per la igualtat dins l'Administració.
- Fer visible que el 50% de la població està formada per dones i treballar la co-responsabilitat en la societat.

El Pla es desenvolupa en línies estratègiques. Exemple d'una d'aquestes:

Línia estratègica 1: Enfocament transversal

Integrar de forma transversal l'enfocament de gènere a totes les àrees municipals i institucions ciutadanes a partir d'un canvi planificat a mig i llarg termini.

Objectiu de línia

- Definir i aplicar criteris de paritat a totes les àrees i institucions municipals.
- Establir l'obligatorietat de la visió de gènere a totes les estadístiques municipals.

Accions

- Realitzar un pla de formació específica en gènere per als regidors/ores.
- Realitzar un pla de formació específica per als diferents professionals (personal tècnic, administratiu, professionals especialitzats, etc.).
- Realitzar una auditoria d'impacte de gènere de les polítiques municipals.
- Crear la figura de l'agent per a la igualtat.
- Revisar i modificar el Pla municipal per a la igualtat d'oportunitats.
- Crear un observatori de bones i males pràctiques ciutadanes pel que fa a la igualtat dona-home.

2.2 MARC: QUÈ MOTIVA EL PROJECTE DE PARTICIPACIÓ I INFORMACIÓ DEL CONTEXT

El projecte de participació ha d'estar fonamentat en una realitat concreta. Disposar de la informació actualitzada i completa permet presentar i desenvolupar un projecte de participació adequat a la situació de les dones del municipi.

Com més ben fonamentats estiguin els arguments, més possibilitats d'èxit.

Les dades i les estadístiques del municipi en relació amb les dones resulten molt útils.

QUADRE NÚM. 3. DESCRIPCIÓ DEL CONTEXT

Dades a tenir en compte en l'elaboració de la diagnosi:

- El territori del municipi
- El perfil de les persones
- L'àmbit domèstic i familiar
- L'àmbit relacional i associatiu

- L'àmbit socioformatiu
- L'àmbit sociosanitari
- L'àmbit socioeconòmic

I tenir en compte altres dades d'interès.

QUADRE NÚM. 4. DESCRIPCIÓ DE L'EXPERIÈNCIA DE GIRONA

Dades utilitzades per desenvolupar el Pla transversal de gènere 2004-2007:

- Piràmide de població.
- Dones, piràmide de diferències.
- Perfil de la població femenina.
- Taxa bruta de natalitat (per 1.000 habitants).
- Taxa bruta de nupcialitat (per 1.000 habitants).
- Taxa de fecunditat de dones de 15 a 49 anys (per 1.000 habitants).
- Llars segons el nombre de famílies.
- Nombre de persones que viuen a les llars.
- Nivell d'instrucció de la població per sexe, total i generació de 25-29 anys (percentatge total).
- Piràmide de nivell educatiu.
- Taxes d'activitat, ocupació i atur.
- Població en relació amb l'activitat, el sexe i l'edat.
- Ocupació per grans sectors d'activitat i per sexe.
- Distribució de l'ocupació per grans sectors d'activitat per sexe.
- Ocupació per branques d'activitat i per sexe.
- Rànquing de diferències de representació dels sexes a l'ocupació per branques d'activitat.
- 25 ocupacions més contractades. Percentatge de dones sobre el total/s.
- Dones, 25 ocupacions més contractades.
- Rànquing de diferències absolutes entre sexes.
- Evolució de la taxa d'activitat, ocupació i atur.
- Evolució de la taxa d'activitat per sexe (promig anual).
- Evolució de la població activa per sexe.
- Distribució de l'atur registrat per sexe.
- Evolució de la taxa d'atur registrat per sexe.
- Atur registrat per sexe, edat i antiguitat de la demanda.
- Distribució percentual de l'atur registrat per antiguitat de la demanda i per sexe.
- Distribució percentual de les dones aturades registrades per antiguitat de la demanda.
- Alumnes de formació ocupacional per col·lectius.
- Contractes indefinits a temps complet per sexes.
- Altres contractes temporals a temps complet per sexes.
- Altres contractes temporals per sexe i contractant.
- Contractes indefinits a temps parcial per sexes.

- Contractes temporals d'ETT a temps complet per sexes.
- Contractes temporals a temps complet d'ETT a dones per contractant.
- Contractes temporals a temps parcial a dones per contractant.
- Rànquing de diferències de gènere en el mitjà de transport a la ciutat per mobilitat obligada.
- Alumnes matriculats a educació infantil (0-2 anys).
- Distribució percentual de les persones amb disminució per sexe.

Aquesta llista és un exemple, ja que ni tots els municipis disposen d'aquestes dades, ni tots els projectes necessiten els mateixos indicadors. Allò que importa és conèixer la situació de les dones del municipi i en quins àmbits és prioritari intervenir-hi.

2.3 DEFINIR ELS OBJECTIUS A ASSOLIR

Un objectiu és la definició d'allò que esperem assolir com a resultat final d'un projecte de participació, és a dir, on volem anar, com i quan.

Una vegada acabat el projecte de participació, cal avaluar-ne el grau d'assoliment.

Els objectius van des dels més generals i a llarg termini, als més concrets i específics.

En el nivell dels objectius més generals i a llarg termini, cal evitar les falses expectatives i les ambigüitats, i deixar clar:

- Què es vol assolir.
- Quina serà la utilitat de participar.
- Què es farà amb les aportacions rebudes.

En el nivell dels objectius específics, cal que aquests siguin mesurables, concrets, realistes i emmarcats en el temps.

Cada un dels objectius generals es desenvolupa en diversos objectius específics.

QUADRE NÚM. 5. DEFINIR ELS OBJECTIUS A ASSOLIR

Quins objectius generals i a llarg termini interessa assolir?

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...

Quins objectius específics interessa assolir?

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...

En quins terminis? Concretar el calendari:

...

2.4 ANALITZAR I MOBILITZAR ELS AGENTS IMPLICATS

En el moment de la iniciativa, cal establir acords a tres nivells:

- **Acord polític**, per evitar la manipulació del procés participatiu i per assegurar-ne la continuïtat entre mandats.
- **Acord social**, per assegurar la implicació dels diferents agents.
- **Acord administratiu**, és un acord organitzatiu per no limitar les temàtiques i assumir la voluntat de respectar els acords que afectin el programa d'actuació municipal.

Atès el sostre competencial de l'Administració local, cal implicar els diferents nivells de l'Administració i això comporta informar-los i incorporar-hi els seus suggeriments.

Quan es fa referència a la importància de mobilitzar persones i grups d'interès/support (agents), cal veure-ho amb criteris de:

- diversitat,
- representativitat i
- quantitat.

Cal que se sentin totes les veus i que hi hagi un nombre suficient de persones participants.

QUADRE NÚM. 6. EXEMPLE DE GRUPS D'INTERÈS

Equip de govern, grups polítics del consistori, tècnics municipals, altres serveis de l'ajuntament; entitats de dones, associacions de veïns i veïnes, d'esports, de cultura, de medi ambient, sindicats, etc.; altres administracions, mitjans de comunicació, centres educatius, serveis i empreses locals, etc.

Un exercici útil és dibuixar un mapa o esquema de les relacions (les existents i les recomanables) i dels grups d'interès i analitzar quin és o seria el grau de motivació a participar en el projecte i què hi poden aportar. A partir d'aquí, cal pensar les accions a emprendre per establir lligams.

Dels agents implicats, els essencials són les dones. Cal adreçar-se a les dones tenint present la diversitat de perfils i acceptant que cadascun requereix accions i suports específics.

Aquests perfils es poden diferenciar segons criteris diversos, alguns dels quals són:

- **Franges d'edat** (infants, joves, adultes i grans)
- **Procedència**
- **Nivell d'estudis**
- **Situació laboral**
- **Nivells econòmics**
- **Xarxes de què disposen. Hàbits culturals**

Aquesta informació condiona què cal fer, on cal fer-ho, els horaris i el llenguatge a emprar.

Les entitats són un agent clau en qualsevol procés participatiu, però aquest protagonisme no ha d'oblidar les persones no organitzades, més fragmentades i de difícil localització i accés.

QUADRE NÚM. 7. ANÀLISI DELS AGENTS IMPLICATS

Esquema o llista dels agents a implicar en el projecte de participació:

...

Per a cada agent:

Per què convé implicar-les?
 ...
 Quina relació hi tenim ara?
 ...
 Què poden esperar del projecte de participació ?
 ...
 Què és important per a l'agent?
 ...
 Accions a fer amb/per a cada agent:
 ...
 Com ens hi comunicarem?
 ...
 Com ens poden fer arribar les seves aportacions?
 ...

2.5 METODOLOGIES DE PARTICIPACIÓ

Fins aquí s'ha treballat per obtenir la informació, establir els objectius i contactes; a partir d'ara s'ha de concretar "què volem fer".

Hi ha diferents possibilitats d'accions a emprendre. En aquesta guia s'agrupen en: processos, organismes, i activitats i serveis.

PROCESSOS PARTICIPATIUS

Els processos participatius són els dispositius que permeten prendre una decisió concreta.

Aquests es poden concretar en diferents formats, com ara tallers participatius, debats oberts, fòrums, audiències, jurats ciutadans, consultes, entre altres.

En tots els formats hi ha diferents moments a tenir present:

- El moment d'obertura en què s'ha d'informar, escoltar i debatre.
- El moment per prendre nota, arribar a acords i formular propostes.
- El moment per explicar els resultats del procés: fer el retorn. Cal que les persones, especialment les dones, que han participat tinguin l'oportunitat de conèixer l'impacte i la utilitat de les seves aportacions. Cal vetllar per tal d'assegurar al màxim aquest aspecte.

ORGANISMES

Els organismes són els espais formals de participació.

L'espai més habitual en els municipis és el **Consell de Dones o d'Igualtat**. El Consell de Dones és un dels organismes de participació ciutadana més emblemàtic i consolidat. Es van instaurar a l'inici dels ajuntaments democràtics. Durant aquests anys han passat per diferents etapes. Hi ha de diferent caire: més o menys oberts, més o menys extensos i amb diferents sistemes de treball.

El Consell és un organisme que aporta estabilitat i continuïtat a la feina feta, alhora que és un espai de referència especialitzat en temes d'igualtat i que genera una important xarxa de capital social.

ACTIVITATS I SERVEIS

Són accions adreçades a atendre les necessitats de les dones: trobades, jornades, exposicions, assessories jurídiques, casa de dones, cicle de conferències, etc.

Les activitats i els serveis tenen una doble vessant pel que fa a la participació: d'una banda, poden ser el resultat d'un procés participatiu i, de l'altra, són una oportunitat per organitzar-ne o crear-ne de manera participada. Normalment, organitzar activitats i crear serveis és molt gratificant, ja que visualitzen i materialitzen les idees i el treball fet conjuntament.

Quant a les tres tipologies d'accions, val a dir que és possible combinar metodologies de participació i introduir-hi novetats cada any. És preferible incorporar innovacions a partir de l'experiència i, així, adaptar el projecte de participació a la realitat del municipi.

Cal combinar la innovació amb la consolidació, introduint millores de manera constant, sense necessitat de començar de zero cada any o a cada mandat, i evitar les "actuacions bolet" desconnectades de la visió estratègica.

El manteniment de les iniciatives en temes de dones és un indicador del compromís i de l'interès pel treball vers la igualtat.

Totes aquestes decisions relacionades amb el "què farem", juntament amb les que fan referència a la comunicació, als recursos i a l'avaluació, que es presentaran tot seguit, s'han de recollir en un pla de treball, on cal pensar molt bé com desenvolupar cada pas i ordenar-lo en el temps. (Vegeu un exemple de pla de treball a l'apartat 2.9 d'aquest capítol).

2.6 TÈCNiques DE DINAMITZACIÓ DE GRUP

Els moments participatius i els espais de trobada establerts durant el projecte de participació han de ser àgils, amens i útils. Les tècniques de dinamització de grup constitueixen un conjunt d'eines que afavoreixen la creació d'una bona atmosfera i ajuden a crear un clima de confiança a l'hora d'exposar idees i de formular propostes.

Hi ha una bona quantitat de possibilitats: recursos per trencar el gel i la monotonia; per extreure idees i resoldre conflictes; jocs per generar confiança. Cada espai de trobada, sessió de treball o reunió té una lògica pròpia se-

gons pretengui informar, debatre, consensuar o programar. Les tècniques de dinamització de grup a emprar depenen de la finalitat de la sessió, de l'experiència prèvia i de la predisposició dels i de les participants.

QUADRE NÚM. 8. TÈCNiques DE PARTICIPACIÓ DE GRUP

Per diagnosticar i fer propostes:

- Visió de futur
- Camps de força
- DAFO
- Sociograma i mapa de poder
- Anàlisi causa-efecte
- Estudi del cas

Per prendre decisions:

- Delphi
- Grups nominals
- Priorització per votació
- Matriu de priorització de problemes
- Arbre de decisió
- Jurat

Eines de programació:

- Matriu de marc lògic
- Diagrama de flux i de matriu
- Matriu de responsabilitats
- Cronogram

En el llibre *Tècniques participatives per al debat en grup* de Joel Martí, es diferencien les tècniques de dinamització segons les finalitats.

Es pot consultar la descripció de cada una a: www.diba.es

No s'ha d'oblidar la preparació logística del moment participatiu: l'espai, el mobiliari, els horaris i el control de temps.

2.7 COMUNICACIÓ

Una bona comunicació permet, d'una banda, donar a conèixer el projecte de participació i el moment participatiu, i, de l'altra, mobilitzar, recollir aportacions i difondre resultats.

Funcions de la comunicació:

- Mobilitzar persones i suports.
- Donar a conèixer les accions.
- Implicar les persones i els grups d'interès.
- Generar un sentiment de pertinença.
- Informar.

- Recollir aportacions.
- Explicar el treball fet.
- Crear opinió pública.
- Donar-se a conèixer.
- Convèncer de l'acció.

Sense comunicació no existeix la possibilitat d'assolir els objectius proposats.

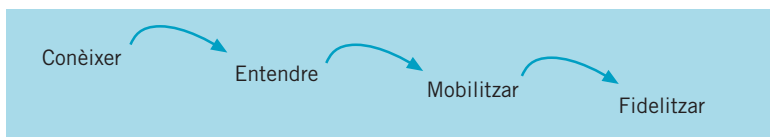
La comunicació permet que una persona o organització que vulgui transmetre una informació a una altra persona o organització ho pugui fer. Per aconseguir-ho ha d'escollir un codi, formular un missatge i fer-ho arribar per un canal. En aquest procés, però, hi ha elements distorsionadors i dificultats, i també hi ha la possibilitat que el missatge no arribi, no s'entengui o que s'interpretin malament.

La comunicació s'ha de supervisar en tots els seus moments.

El pla de comunicació no es pot limitar, únicament, a emetre i informar, també ha de preveure elements de retorn. La comunicació té un sentit bidireccional i multidireccional, especialment destacat, en un projecte de participació.

La comunicació s'ha d'ordenar i planificar amb una visió global i de forma coherent amb la resta d'elements del projecte de participació.

FIGURA NÚM. 1. **EL RESULTAT DE LA COMUNICACIÓ TÉ DIFERENTS ESTADIS**



Aquesta progressió de la comunicació s'ha de pensar per a cada un dels grups d'interès que, d'alguna manera o una altra, estan relacionats amb el projecte de participació. (Vegeu apartat 2.4 d'aquest capítol).

Hi ha diferents canals (mitjans) de comunicació. Aquests varien segons el nombre de persones destinatàries a les quals s'adrecen, l'objectiu, la proximitat i la quantitat d'informació a transmetre.

Alguns exemples:

- Premsa, ràdio i TV locals.
- Tramesa postal.
- Telèfon.
- Relacions públiques.
- Document de presentació del projecte de participació.
- Revistes i butlletins.
- Presentacions i conferències.
- Cartells.
- Opuscles (díptics, tríptics, etc.).
- Internet, correu electrònic i llistes de distribució electrònica.
- Reunions i trobades.
- Informes i memòries anuals.

Cadascun té la seva utilitat i cal definir quins són els més adequats per a cada grup d'interès.

QUADRE NÚM. 9. PLA DE COMUNICACIÓ

A qui hem de comunicar

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...

Amb quins objectius?

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...

Quin missatge es vol fer arribar:
...
Amb quins canals:
...
Pla de treball:
...
Costos:
...

Disposar d'una base de dades relacional és un suport clau que facilita la comunicació.

2.8 AVALUACIÓ I SEGUIMENT

L'avaluació consisteix a atorgar un valor a una acció o a un projecte realitzat. En la majoria de casos sol ser una pràctica poc sistematitzada, fet que no permet aprofitar la informació disponible ni tenir els beneficis que aporta la seva pràctica.

L'avaluació permet entre altres beneficis:

- Tenir una ocasió per a l'aprenentatge.
- Tenir una base per a la presa de decisions.

- Conèixer si el projecte de participació està ben dissenyat.
- Anticipar i corregir disfuncions.
- Intercanviar experiències.
- Saber si s'han assolit els objectius.
- Poder explicar què es fa i comunicar els resultats.

Però també té algunes dificultats, entre les quals hi ha:

- La metodològica: no sempre se sap com fer-la.
- Priorització de parts del projecte de participació perquè els recursos i el temps són limitats.
- Reticència a conèixer el desenvolupament i els resultats de l'acció.
- Por que es pugui utilitzar com a sistema de control.
- Manca de tradició.

Mesurar fins a quin punt la consecució d'un projecte de participació millora els indicadors de la situació de les dones té les seves limitacions, ja que no es poden aïllar les variables, ni determinar fins a quin punt els canvis són fruit del projecte de participació o d'altres factors.

Conèixer els impactes a mig i a llarg termini és molt complex. Sovint s'ha de renunciar a aquest tipus d'avaluació, però queda espai per a una avaluació més modesta i factible que permet revisar què s'ha fet, com s'ha fet i quina ha estat l'opinió de les persones implicades.

PUNTS PER CONCRETAR EL SISTEMA D'AVALUACIÓ

En el moment de plantejar l'avaluació s'han de formular una sèrie de preguntes i punts a realitzar:

- **Per què es vol avaluar?**

Clarificar quins són els interessos de l'avaluació i quins, els objectius.

- **Què es vol avaluar?**

Concretar quins aspectes de l'acció es volen avaluar, ja que hi ha diferents aspectes, a tall d'exemple:

- El resultat i l'impacte.
- L'adequació dels temes treballats.
- La gestió i els processos.
- L'impacte en la presa de decisions i les polítiques.
- L'ús dels recursos.
- La satisfacció dels i de les participants.

- **Qui l'ha de fer i qui hi ha de participar?**

L'avaluació pot ser feta per persones externes al projecte de participació o per persones que hi participen. També hi pot haver una combinació de les dues modalitats.

El component de reflexió entre els i les participants, disposar d'un espai per a l'aprenentatge i la formulació de recomanacions futures és molt interessant.

- **Quins indicadors calen? Quan es considera que ha tingut èxit?**

Els indicadors són una de les dificultats més habituals de la tasca d'avaluar. Aquests depenen dels objectius i criteris del projecte.

Tot seguit, es presenten alguns indicadors que tenen sentit o no segons el plantejament del projecte de participació:

- Nombre de persones (homes i dones) que han participat en el disseny.
- Nombre de persones (homes i dones) que han participat.
- Nombre d'aportacions fetes.
- Nombre d'aportacions que han quedat recollides en les decisions i s'han desenvolupat.
- Grau de satisfacció dels i de les participants.
- Temps esmerçat.
- Costos.

Una vegada definits els indicadors, cal pensar en quin moment es pot considerar que s'ha assolit la fita. Per exemple, el nombre de persones que han participat en el disseny del projecte de participació pot ser un indicador; el criteri d'èxit és que hi hagi, com a mínim, dues persones de cada un dels àmbits d'actuació.

- **Quina informació es necessita? On i com es troba la informació?** Concretar la metodologia per recollir-la i analitzar-la. Entre les eines per recollir informació hi ha: les entrevistes, l'observació, les enquestes, els grups de discussió, l'estudi de la documentació existent, etc.
- **Redacció de l'informe.** Cal deixar constància, per escrit, de com ha estat dut a terme el procés d'avaluació, de les informacions rellevants i de la valoració que se'n fa, així com de la formulació de les recomanacions.
- **Difusió dels resultats.** Una vegada l'informe estigui enllestit, cal fer-lo arribar a les persones i als grups interessats. Es pot organitzar un acte públic i obert per donar a conèixer els resultats i avançar el futur del projecte.
- **Pla de treball i costos.** Com totes les parts del projecte, la de l'avaluació també s'ha de programar, veure quines tasques cal realitzar, qui les assumeix, amb quin temps i recursos.

QUADRE NÚM. 10. PREGUNTES PER A L'AVALUACIÓ

Per què es vol avaluar?

...

Què es vol avaluar?

...

Qui l'ha de realitzar i qui hi ha de participar?

...

Quins indicadors calen? Quan direm que el projecte participatiu ha estat un èxit?

...

Quina informació cal?
...
On i com trobar-la?
...
Sessions per analitzar la informació i fer-ne una valoració
...
Sessió per formular recomanacions de millora
...
Redacció de l'informe final
...
Difusió dels resultats obtinguts
...
Calendari i costos
...

2.9 PLA DE TREBALL, RECURSOS I PRESSUPOST

Totes les decisions en relació amb la metodologia, juntament amb les que fan referència a la comunicació, als recursos i a l'avaluació, s'han de recollir en un pla de treball que ha de descriure molt bé com s'ha de desenvolupar cada pas, atorgar de qui és la responsabilitat de portar-lo a terme i ordenar-lo en el temps. El pla de treball és una eina per al dia a dia, que cal anar actualitzant a mesura que el procés va avançant.

QUADRE NÚM. 11. EXEMPLE DE PLA DE TREBALL PER AL DISSENY D'UN PROJECTE DE PARTICIPACIÓ

Fase	Tasca	Responsable	Estat (1)	Oct. (2)	Nov.	Des.	Gen.	Feb.	Març
Fase Inicial									
	Sessió d'inici (3)	Equip impulsor (4)							
	Primer esborrany (5)	Equip tècnic							
	Validació política inicial	Equip de govern							
	Aportacions grups consistori	Equip de govern							
	Aportacions altres serveis	Equip tècnic							
	Aportacions entitats, grups i persones de referència	Equip impulsor							
	Segon esborrany (6)	Equip tècnic							
	Validació política	Equip de govern							
	Sessió oberta de presentació (7)	Equip de govern							

Fase	Tasca	Responsable	Estat (1)	Oct. (2)	Nov.	Des.	Gen.	Feb.	Març
Fase disseny									
	Inici dels treballs	Equip de govern							
	Recull de la informació prèvia	Equip tècnic							
	Formulació diagnòstic	Equip tècnic							
	Formulació objectius	Equip tècnic							
	Coneixement agents externs	Equip tècnic							
	Concreció metodologia	Equip tècnic							
	Pla de comunicació	Equip tècnic							
	Sistema avaluació	Equip tècnic							
	Descripció pla de treball i del pressupost	Equip tècnic							
	Aprovació inicial	Equip tècnic							
	Sessió o sistema recollida d'aportacions (8)	Equip tècnic							
Fase realització (9)									
	Realització de les activitats que s'han formulat en la fase de disseny								
	Recollida d'informació i sessions de seguiment								
	Sessió d'avaluació								
	Presentació i difusió dels resultats								

Notes per seguir l'exemple:

- (1) En aquesta columna es va marcant si aquesta fase ja està completa.
- (2) La divisió temporal es pot fer per mesos, setmanes o dies, segons convingui. També es pot fer un pla de treball més detallat. Tot depèn de les necessitats de l'equip i de la situació; el criteri essencial és que clarifiqui i sigui d'utilitat en el dia a dia.
- (3) Moment en què es formalitza l'encàrrec polític. Hi poden haver hagut treballs previs.
- (4) Equip impulsor. Sol ser format per persones amb càrrec polític. De vegades es constitueix un grup de referència que pot incorporar les persones que han de desenvolupar tècnicament el projecte i els agents socials rellevants en la matèria. La funció d'aquest grup és anar fent un seguiment i unes aportacions a la concreció metodològica.
- (5) Escriure un primer esborrany permet un suport a partir del qual es pot explicar com serà el procés de planificació i sumar les aportacions en un document concret.
- (6) El nombre d'esborranys depèn de cada procés.

(7) En aquesta sessió el projecte no té l'aprovació definitiva i per tant hi ha temps per recollir aportacions a títol individual. Un bon format és l'audiència o la presentació pública. Es recomana vincular aquest acte a algun esdeveniment que el faci més atractiu i complet (conferència, inauguració exposició d'un grup de dones, concert, etc.).

(8) Cal preveure que qualsevol sessió que es faci s'ha de convocar a través del mitjà que es consideri més oportú. S'ha de preparar la logística, s'han de recollir les aportacions i redactar l'acta. No es pot oblidar fer arribar els resultats a les persones participants. D'aquestes sessions se'n poden preveure diverses, una per a cada una de les fases de la planificació o de tant en tant, segons s'hagi decidit a l'etapa de la iniciativa.

En aquest exemple es deixen de banda els passos formals a realitzar, per assegurar que s'adequa al sistema de cada ajuntament. És recomanable consultar l'assessor/a jurídica o el secretari/ària.

RECURSOS I PRESSUPOST

Sovint, quan es vol desenvolupar un projecte de participació es determina què es farà amb recursos propis, considerant que les despeses derivades de la seva realització no incrementaran la dedicació pressupostària. No obstant això, en el moment de l'execució sempre sorgeixen despeses no previstes.

Possibles despeses a valorar:

- Contracte d'una persona o una empresa de suport.
- Lloguer d'espais (si no es disposa d'un de propi).
- Disseny de la comunicació (imatge i trameses).
- Persones col·laboradores: conferenciant, etc.
- Suport tècnic informàtic.
- Desplaçaments.
- Material fungible i documentació.

CAPÍTOL IV

Reflexions finals des de l'experiència

Per acabar, cal recordar que per avançar en la participació i igualtat de les dones en el municipi, cal considerar:

- Tenir present que la participació està relacionada amb conceptes com ara: confiança, transparència, compromís sostenible, paciència, honestat i coherència institucional.
- Mostrar confiança i valentia a l'hora de prendre mesures agosarades i innovadores.
- Cercar canals, òrgans i projectes de participació adients, rigorosos, lleugers i creatius.
- Ser conscient que el procés participatiu es construeix de mica en mica. Que la innovació és clau i que únicament es pot portar a terme des de l'experiència.
- Considerar els temes essencials, no quedar-se en els temes puntuals i immediats i no oblidar mai que les persones que participen volen veure els resultats.
- Valorar la importància del contacte personal i, al mateix temps, no deixar de banda l'ús de les noves tecnologies per agilitzar la circulació d'informació.

- Estar alerta per evitar que els mecanismes i òrgans de participació s'estanquin i passin a ser, únicament, espais formals i sense resultats ni influència.
- Considerar l'interès dels intercanvis entre municipis i entre països.

La situació de les dones en els països occidentals ha avançat molt. A vegades aquests avenços fan que s'infravalori el camí que queda per fer. Hi ha resistències a reconèixer que la desigualtat continua sent una realitat.

Els mateixos mecanismes que fan que els obstacles siguin invisibles, provoquen que reivindicar la necessitat d'igualtat sigui qüestionada.

L'ara ja hi ha igualtat porta a un relaxament en l'aposta per avançar.

Cal identificar les situacions de desigualtat per fer evident que la igualtat no s'ha assolit, explicar les implicacions i els costos que això té i desenvolupar maneres per reduir-los.

Les barreres i els obstacles, ara i aquí, són més subtils, interioritzats i inamovibles i, per tant, més difícils de fer-hi front.

En el treball –en l'àmbit dels drets civils– cal veure què s'ha fet, per assegurar l'aprenentatge i mantenir els ànims. Al mateix temps, s'han de constatar les mancances per renovar el compromís d'avançar.

ANNEX

Bibliografia i altres recursos

BIBLIOGRAFIA

ADELANTADO, J. coord. *Cambios en el estado del bienestar*. Barcelona: Icaria, 2000.

ANDUIZA, E; DE MAYA, S. *Qualitat en la participació: proposta d'indicadors*, Finestra oberta, 43, 2005, Fundació Jaume Bofill, Barcelona.

BALLART, X. *¿Cómo evaluar programas y servicios públicos? Aproximación sistemática y estudios de caso*. Madrid: Ministerio de Administraciones Públicas, 1992.

BLANCO, I.; GOMÀ, R. *Gobiernos locales y redes participativas*. Barcelona: Ariel Social, 2002.

BUSTILLOS, G.; MARFÁN, M. *Técnicas participativas para la educación popular*. Madrid: Ed. Popular, 1993.

CENTRE PER A LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA. “Què podem fer per millorar la participació de les associacions del nostre municipi?”. A: *Memòria del taller*, realitzat el 7 de març 2002. Barcelona: Patronat Flor de Maig. Diputació de Barcelona, 2002.

FONT, J.; BLANCO, I. “Polis, la ciutat participativa”. *Papers de Participació Ciutadana* (2003), núm. 9.

MARTÍ, J. *Tècniques participatives per al debat grupal. Papers de Participació Ciutadana*, núm. 17, 2006.

MARTÍ, J.; PINDADO, F.; REBOLLO, O. *Bases, mètodes i tècniques. Papers de Participació Ciutadana*, núm. 6, 2002.

PUJOL, P. *Gestionar amb evidència. Manual d'avaluació per a organitzacions ciutadanes*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1995.

PUJOL, P. "La participació dins i fora de les entitats del tercer sector". *Educació Social* (2005), núm. 30, p. 59-69.

PUJOL, P.; RIBERAS, G.; VILAR, J. *Disseny de les intervencions socioeducatives*. Barcelona: Pleniluni, 2003.

PUTNAM, R.D. *Per a fer que la democràcia funcioni: la importància del capital social*. Barcelona: Proa, 2000.

WEBS

Atès l'alt nivell de canvis en les adreces de les pàgines web, apuntem algunes referències a partir de les quals podreu trobar documentació relacionada amb el contingut del llibre.

Generalitat de Catalunya.

Direcció General de Participació Ciutadana i Institut Català de les Dones
<www.gencat.cat>

Recomanem mirar els webs dels ajuntaments que tenen programes de participació i d'igualtat consolidats (i que s'han utilitzat per a la confecció d'aquest llibre), com ara: Badia del Vallès, Barcelona, Castelldefels, Girona, Mataró i Terrassa.

Diputació de Barcelona.

Centre Francesca Bonnemaison i Centre de la Participació <www.diba.es>

Informes sobre les dones als mitjans de comunicació
<www.observatoridelesdones.org>

Altres recursos:

<www.e-consensus.org>

<www.democraciaweb.org>

Fundació Jaume Bofill:

<www.pangea.org/fbofill>

Enllaços sobre participació

<<http://igop.uab.es>>

Bibliografia de referència sobre les dones i la política:

www.parlament-cat.net/porteso/recdoc/bibtem04participaciadona.pdf

